

Галина Лисенко – кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», м. Дніпро, Україна

Коло наукових інтересів: дослідження проблем педагогіки вищої школи, зокрема, формування та розвитку сучасної освітньої парадигми в Україні; дослідження в галузі педагогічної спадщини України, проблеми становлення і розвитку підготовки викладачів закладів вищої технічної освіти до педагогічної діяльності впродовж XX – початку XXI століть. Співавтор підручника з педагогіки вищої школи (2014 р.).

e-mail: lysenko.halyna@pgasa.dp.ua

УДК 378 (075.3)

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2020-4-150-160>

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Статтю присвячено проблемі педагогічної підготовки професорсько-викладацьких кадрів сучасних закладів вищої технічної освіти. У дослідженні акцентовано увагу на необхідності посилення гуманістичної спрямованості та збільшення гуманітарної складової професійної підготовки сучасних магістрів технічного профілю. Доводиться недостатня педагогічна підготовка майбутніх викладачів технічних закладів вищої освіти в умовах аспірантури (на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури) та пропонується удосконалити викладання курсу педагогіки вищої школи в умовах магістратури. У висновках стверджується, що за наявності чітко спланованих лекційних і практичних занять магістранти опановують не лише теоретичні основи педагогіки вищої школи, але й набувають практичних вмінь щодо організації і проведення лекцій, оволодівають прийомами самостереження, самоаналізу, переконуються у необхідності постійного професійного саморозвитку з метою запобігання появи професійних деформацій.

Ключові слова: педагогіка вищої школи; педагогічна підготовка; магістратура; аспірантура; педагогічна діяльність; професорсько-викладацькі кадри; заклад вищої технічної освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Система вітчизняної вищої технічної освіти, що традиційно спрямовується на підготовку висококваліфікованого фахівця, недостатньо уваги приділяє його формуванню як особистості, індивідуальності із широко розвиненими людськими якостями. Головна проблема полягає, на нашу думку, у тому, що професорсько-викладацький склад технічних вишів, що зазвичай зростає в стінах своїх навчальних закладів, не проходить належну психолого-педагогічну підготовку, а це позбавляє процес навчання наступних поколінь студентів застосування інноваційних педагогічних технологій. На жаль, сучасній системі інженерної освіти все ще властиві елементи технократичної парадигми освіти, в основі якої – репродуктивна діяльність студентів із метою засвоєння еталонних технічних знань, необхідних для подальшого удосконалення практики за обраним фахом. У світогляді сучасного молодого інженера цивілізаційні технології мають вагомий пріоритет над загальнолюдськими цінностями, тому на повагу технічної молоді

заслуговує не особистість як унікальна індивідуальність зі своїми різносторонніми інтересами, а передусім фахівець, носій стандартизованого знання або поведінки. Актуальність дослідження визначається необхідністю акцентувати увагу на гуманістичній спрямованості та гуманітарній складовій професійної підготовки сучасних магістрів технічного профілю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійно-педагогічна складова підготовки магістрантів стала предметом уваги науковців з 1990-х років, коли було визначено місце та роль інституту магістратури в системі вищої освіти України. Підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури передбачає формування у магістрантів психолого-педагогічної готовності до здійснення викладацької діяльності, оскільки за особами із ступенем магістра законодавчо визнається право займати посади науково-педагогічних працівників. Коло наукових інтересів дослідників достатньо різностороннє: так, розробляється проблема формування позитивної «Я-концепції» магістрантів як потенційних майбутніх викладачів і застосування проблемного методу як ефективного засобу формування готовності магістрів до педагогічної діяльності [1]; пропонуються ефективні методи підвищення мотивації магістрантів, зокрема, технічного напрямку, під час вивчення педагогіки вищої школи (складання ментальних карт замість написання рефератів) [2]. Важливим досягненням в означеній проблемі стало формування педагогічної моделі, яка покликана сформувати у майбутніх магістрів-викладачів позитивне ставлення до педагогічної діяльності, сформувати у них професійне мислення. Зокрема, розвиток професійно-педагогічних здібностей майбутніх викладачів технічного напрямку розглядається через формування у них педагогічної творчості в роки навчання [3]. У дисертаційному дослідженні Н. Мачинської комплексно представлена концепція та модель педагогічної освіти магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, окреслені організаційно-методичні умови реалізації педагогічної підготовки майбутніх магістрів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю [4]. Попри наявний масив наукових досліджень із питань психолого-педагогічної підготовки викладачів, вважаємо за доцільне додати власні, сформовані досвідом рекомендації для покращання процесу формування професійно-педагогічних якостей у майбутніх викладачів закладів вищої технічної освіти незалежної України в умовах магістратури.

Мета статті – визначити місце і роль курсу педагогіки вищої школи в системі професійної підготовки магістрів технічного напрямку як потенційних майбутніх викладачів вищої школи.

Завдання: 1) проаналізувати педагогічну підготовку майбутніх викладачів технічного закладу вищої освіти (ЗВО) в умовах аспірантури (на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури); 2) сформувати модель сучасного ідеального викладача та визначити основні недоліки викладацької діяльності, що призводять до розвитку професійних деформацій науково-педагогічних працівників (за результатами анкетування студентів магістратури Придніпровської державної академії будівництва та архітектури); 3) проаналізувати ступінь використання сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі вищого технічного закладу освіти (на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури).

Виклад основного матеріалу. Згідно з новою освітньою парадигмою, яка ґрунтується на інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій навчання, особистісно орієнтованому та компетентнісному підходах до навчання, у програмі професійної підготовки магістрів чільне місце займає курс педагогіки вищої школи, спрямований на формування таких спеціальних компетентностей, як здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту. Запланованими результатами навчання з педагогіки вищої школи (відповідно до освітньої програми) визначено вміння застосовувати педагогічні навички для проведення тренінгів, викладацької діяльності, підвищення кваліфікації. Важливим, на нашу думку, є ознайомлення магістрантів не тільки із загальними основами педагогіки, теоріями навчання та виховання студентів у закладах вищої освіти, а й з історією педагогічної думки України з метою формування широкого гуманістичного світогляду студентської молоді як представників технічної еліти України. Незважаючи на поширене переконання студентів магістратури щодо маловірогідної їх науково-педагогічної діяльності в майбутньому, життєвий досвід переконує, що частка випускників

магістратури вступає до аспірантури, зокрема технічного вишу, де традиційно недостатньо уваги приділяється їх професійно-педагогічному розвитку. Підтвердженням означеного факту є структура індивідуального плану роботи аспіранта, зокрема Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Індивідуальний план виконання освітньо-наукової програми доктора філософії складається з двох частин: Індивідуальний навчальний план та Індивідуальний план наукової роботи. Частиною навчального плану є науково-педагогічна практика в обсязі 3 (!) кредитів. Наприкінці документа у розділі для виставлення загальної підсумкової оцінки виконання науково-освітньої програми підготовки доктора філософії на фоні детального аналізу написаної та захищеної (чи за певних обставин незахищеної) дисертаційної роботи, педагогічній практиці відведено один рядок у такому формулюванні: «Пройшов педагогічну практику в обсязі ... годин». Постає питання: під час 4-річного навчання в аспірантурі відбуватиметься підготовка науково-педагогічного працівника чи суто наукового, якщо обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії (за Законом України «Про вищу освіту») становить 30–60 кредитів ЄКТС, а на педагогічну практику виділяється тільки 3 кредити, тобто 90 годин, із яких 2/3 вочевидь піде на самостійну роботу? З десяти сторінок індивідуального плану аспіранта педагогічній практиці відведено два рядки без жодної деталізації щодо кількості прочитаних лекцій, проведених занять, відвідування занять провідних викладачів тощо.

Слід зауважити, що в класичному університеті спостерігається краща ситуація із педагогічною підготовкою майбутніх викладачів. Так, в аспірантурі Київського національного університету імені Тараса Шевченка передбачена асистентська педагогічна практика (не менше 50 годин лабораторних, семінарських, практичних занять) впродовж другого та третього років навчання, яка завершується диференційованим заліком і на яку припадає 10 (!) кредитів із загального обсягу освітньої складової у 40 кредитів.

Для порівняння: у радянській аспірантурі 1930-х рр. було передбачено для аспірантів шість видів робіт, два з яких стосувались науково-педагогічної діяльності, – це, по-перше, участь у методичній роботі кафедри, відвідування лекцій, консультацій та лабораторних занять найдосвідченіших професорів і викладачів та, по-друге, педагогічна робота зі спеціальності, починаючи з другого року навчання, з оплатою не більше 50% посадового окладу асистента [5, арк. 16–18]. Серед матеріалів про роботу аспірантури Дніпропетровського гірничого інституту за 1939 р. міститься кілька навчальних планів підготовки аспірантів різних кафедр, з майже однаковою схемою педагогічної підготовки майбутніх викладачів. На першому році навчання аспірант повинен був відвідувати лекції, консультації, лабораторні та інші заняття свого керівника з метою ознайомлення з важливими методичними питаннями викладання (4 години на тиждень). На другому році – паралельно з педагогічним спостереженням приступити до керівництва практичними заняттями зі студентами (4–6 годин на тиждень), а також упродовж 15 днів керувати виробничою практикою студентів. На третьому році – взяти участь у роботі з керівництва дипломним проектуванням студентів, що разом із проведенням практичних занять передбачало понад 200 (!) годин педагогічної практики аспіранта (із загального обсягу його навантаження в 420 годин) [6, арк. 8–11]. Можна припустити, що за умов ретельного проходження радянськими аспірантами педагогічної практики впродовж усього періоду навчання, вони мали реальну можливість сформулювати необхідні вміння й навички для успішного провадження своєї подальшої науково-педагогічної діяльності.

На нашу думку, педагогічна підготовка майбутніх викладачів в умовах сучасної української аспірантури потребує удосконалення, тому наразі потрібно приділяти більше уваги викладанню курсу педагогіки вищої школи для студентів магістратури, що буде корисним для їх всебічного розвитку і подальшої можливої викладацької діяльності. Так, для майбутніх фахівців у певній професійній галузі (не тільки науково-педагогічній) важливо розкрити основні етапи професіогенезу як процесу неперервного професійного розвитку працівника, як професіонала й особистості у часовому та просторовому аспектах. А. К. Маркова виокремлює п'ять рівнів професіоналізму особистості й дев'ять етапів професіогенезу [7], серед яких слід привернути

увагу магістрантів до рівнів непрофесіоналізму та післяпрофесіоналізму, коли на фоні деформацій особистості може настати завершення професійної діяльності. Також майбутніх фахівців (водночас потенційних викладачів) слід мотивувати до постійного саморозвитку, саморефлексії та самовдосконалення, що допоможе запобігти можливих професійних деформацій і сприятиме успішному процесу професіогенезу.

Варто навчити студентів магістратури виділяти час для спостереження за власною діяльністю та діяльністю оточення, оскільки усвідомлення власних помилок допомагає своєчасно скоригувати і поліпшити свою професійну комунікацію. Це стосується викладацької спільноти загалом, учасники якої повинні постійно проводити самоаналіз професійної діяльності з метою досягнення педагогічного професіоналізму. Корисними для майбутніх викладачів стануть студентські роздуми над образом «ідеального викладача» та визначення ними характерних недоліків викладацької діяльності, що призводять у подальшому до розвитку професійних деформацій науково-педагогічних працівників.

Пропонуємо психолого-педагогічний портрет ідеального викладача, складений магістрантами Придніпровської державної академії будівництва та архітектури впродовж 2019/2020 н. р. Отже, ідеальний викладач:

1. Передусім вміє знаходити спільну мову зі своїми студентами.
2. Повинен бути сучасною інтелекгентною людиною, йти в ногу з часом, бути різнобічною людиною, не обмежуватись лише сферою свого предмета.
3. Мусить любити свій предмет, бути зацікавленим ним, постійно прагнути до вдосконалення своїх знань.
4. Повинен мати хороший словниковий запас, гарну українську вимову. Розмовляти однією мовою, а не використовувати суржик.
5. Вимогливість і суворість не повинні перешкоджати йому бути в процесі навчання помічником, радником для студентів.
6. Повинен обов'язково використовувати сучасні технології під час навчання; залучати достатньо візуального матеріалу для закріплення знань.
7. Має бути мотиватором, заохочувати студентів до навчання та активного громадського життя.
8. Мати гарне почуття гумору.
9. Повинен бути комунікабельним, вміти розв'язувати конфліктні ситуації.
10. Проявляти людяність, співпереживати. Не дозволяти собі нецензурну лексику та образливі висловлювання щодо студентів.
11. Підходити до кожного студента, як до особистості.
12. Мати добрі відносини з колегами. Не дозволяти собі критикувати колег при студентах.
13. Бути «гнучким» та вміти своєчасно реагувати на зміну свого або студентського розкладу занять.
14. Бути пунктуальним та вміти раціонально розподіляти час.
15. Надавати консультації (поради) за допомогою месенджерів, електронної пошти або інших сучасних інформаційно-комунікативних систем.

Таким чином, на думку магістрантів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, ідеальний викладач – це висококваліфікований знавець певної галузі науки із професійним практичним досвідом, який може зацікавити студентів, структуровано й логічно донести інформацію до аудиторії, за необхідності повторно пояснити, заохотити студентів заглибитися у предмет спільної пошуково-навчальної діяльності. Справжній викладач неодмінно поважає студентів, дозволяє висловлювати власні думки, навіть відмінні від викладацьких поглядів, є креативним і заохочує студентів до творчості й науково-дослідної діяльності.

Проте студенти магістратури під час анкетування зазначили, що в реальному часі достатньо часто не знаходять спільну мову із викладачами. Причини цього непорозуміння магістранти вбачають у недоліках сучасних науково-педагогічних працівників, а саме:

1. Відсутність професійної компетентності, недостатня обізнаність у предметі, відсутність пояснення щодо практичного застосування лекційного матеріалу.
2. Небажання застосовувати інноваційні технології.
3. Постановка нереалістичних цілей, безглуздих та беззмістовних для студентів завдань.
4. Застарілість і вузькість поглядів, «закритість» для студентів, несправедливе виставлення оцінок.
5. Недбале ставлення до формування завдань для студентів, безвідповідальність.
6. Перехід границь дозволеного в конфліктних ситуаціях, підвищений тон та невміння тримати себе в руках.
7. Невміння доступно відповідати на питання студентів та пояснювати незрозуміле; небажання адаптувати матеріал під рівень студентів.
8. Відсутність почуття гумору та небажання налагодити дружні стосунки зі студентами.
9. Викладач ставить себе та свої потреби вище за потреби студента та за необхідність вивчення предмета.
10. Задоволення особистих потреб за рахунок студентів.

Аналіз професійних деформацій, притаманних сучасним викладачам (складено магістрантами Придніпровської державної академії будівництва та архітектури впродовж 2019/2020 н. р.)

№	Професійні деформації педагога	Частка викладачів, які мають професійні деформації, %
1	Агресія	30
2	Демонстративність	40
3	Дидактичність	20
4	Догматизм	20
5	Інформаційна пасивність	40
6	Відставання або уповільнення професійного розвитку	10
7	Низька професійна мобільність	25

Дослідники стверджують, що випускникам технічних вищих шкіл важко провадити педагогічну діяльність, оскільки педагогічна професія належить до сфери професій «людина – людина», що вимагає ґрунтовного опанування дисциплін психолого-педагогічного циклу. Надзвичайно важливою в контексті сказаного постає концепція формування національної гуманітарно-технічної еліти, розроблена в Харківському політехнічному інституті. На переконання розробників концепції, саме висока професійна компетентність фахівців у гармонійному поєднанні з їх належною світоглядною і соціально-гуманітарною, насамперед психолого-педагогічною та управлінською підготовкою, високою духовністю та морально-етичними переконаннями здатні забезпечити відповідність сучасним вимогам суспільства до якості інженерних кадрів [8]. Курс педагогіки вищої школи є невід'ємною складовою процесу формування гуманітарно-технічної молоді. Він дає змогу студентам магістратури подивитися на педагогічний процес у вищій школі з іншого боку, відчути себе рівноправним партнером викладача (перетворитися з об'єкта на суб'єкт педагогічного процесу), проаналізувати власну навчальну, науково-дослідну й громадську діяльність та представити її у вигляді портфоліо, а також спробувати проаналізувати педагогічні технології, які застосовувалися в період навчання на бакалавраті та в магістратурі. Водночас, налаштовуючись на рівноправні, партнерські відносини між викладачами та студентами в закладі вищої освіти, магістранти намагаються проаналізувати наявні деформації у викладацькій діяльності та визначають риси ідеального сучасного викладача, які варто виховувати в собі всім тим, хто обрав педагогічну діяльність своєю професією.

Аналіз застосування сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі вищого технічного закладу освіти (за результатами робіт магістрантів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури впродовж 2019/2020 н. р.)

Використання сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі	Пропозиції магістрантів щодо покращення навчального процесу
<p>Ступінь використання сучасних технологій навчання під час магістратури значно більша, ніж під час бакалаврату. З усіх дисциплін, які викладалися нам за роки бакалаврату, викладачі проводили лекції, більшість із яких давалися дуже складно. А все тому, що навчання проходило без інтерактивних технологій, матеріал викладався монотонно, під диктовку</p>	<p>Щоб матеріал засвоювався краще, потрібно впровадити короткі співбесіди зі студентами під час лекцій; проведення коротких підготовлених самостійно або під керівництвом викладача презентацій студентів у ході лекції, які б розкривали одне з питань, поставлених у ній; проведення коротких тестів на 5–10 хвилин із метою розуміння студентами викладеного матеріалу</p>
<p>Протягом мого навчання були недостатньо використані технології сучасного навчання, як наслідок, під час вивчення деяких предметів було необхідно самостійно читати та конспектувати книжки, у яких багато «води», шукати самостійно матеріал, який складно знайти. На практичних заняттях доводилося користуватись власними ноутбуками, але не в усіх була можливість принести їх до аудиторії, тому зрозуміти матеріал й одразу ж застосувати його безпосередньо в аудиторії не було можливості, тому доводилося або запам'ятовувати його, або нотувати, що в результаті займало значно більше часу. Інші практичні завдання виконувались на морально застарілих комп'ютерах. Проєктори використовувалися, але іноді була досить нудна подача матеріалу, через переповнення слайдів інформацією, аж настільки, що не можливо було зрозуміти сутності конкретних питань, не вистачало структури у поданні матеріалу, цікавих малюнків, схем, реальних прикладів. Також було незручно, коли викладач вимагав ведення конспектів за презентацією, але дуже часто не можливо було встигнути все занотувувати і взагалі слідкувати за змістом, аби встигнути пройти увесь матеріал презентації за пару.</p> <p>Щодо практичних занять, під час магістратури вони значно кращі, тому що відбувається не опитування матеріалу, викладеного на лекціях, а виникає обговорення між студентами та викладачем, які вирішують значущі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань. Широке використання на заняттях презентацій, самостійно підготовлених студентами за завданням викладача, також впровадження рольових і ділових ігор, кейсів. Включення до навчального процесу як обов'язкової складової виконання студентами індивідуальних і групових короткострокових і довгострокових навчальних проєктів, які відображають практику роботи за фахом. Проведення майстер-класів представниками виробництва на практичних або семінарських заняттях</p>	<p>Забезпечити державні заклади освіти інформаційним забезпеченням, відповідною комп'ютерною технікою, проєкторами, екранами, мікрофонами та колонками для великих аудиторій, сучасними комп'ютерними аудиторіями.</p> <p>Показувати студентам відео, короткі фільми або їх фрагменти, включати музику, яку можна знайти за предметом, що викладається. Використовуючи при цьому ноутбук, проєктор, колонки, аби усім студентам в аудиторії було видно і чути.</p> <p>Активно використовувати Інтернет, включати відеозв'язок із відомими викладачами з інших університетів чи керівниками реальних підприємств під час лекцій, а також для проведення дистанційних лекцій.</p> <p>Зробити розсилку корисних книг, навчальної літератури, вебінарів із предметів, тем, можливо, якийсь мобільний додаток або телеграм-бот, у якому буде значна кількість навчальної літератури, аби студентам було набагато простіше шукати конкретні книжки, використовуючи менше часу. У вищих навчальних закладах багато книжок в одному або декількох екземплярах, які не дають взяти додому, або дають під завірюку книжку/студентський квиток. Ці книжки вважаю за потрібне відсканувати та розмістити на спеціальному сайті/онлайн-платформі. Бібліотеки обладнати також комп'ютерами для зручного ознайомлення із книжками, достатньою кількістю зручно розміщених розеток. На цих комп'ютерах було б зручно виправити помилки у своїх роботах (рефератах, презентаціях, курсових та інших роботах), бо через це приходиться повертатись додому, витрачаючи багато часу на дорогу. Також було б зручно, якби всі необхідні завдання можна було надсилати на пошту та використовувати додаток для розміщення усіх завдань за дедлайнами</p>

На бакалавраті майже на багатьох лекціях викладачі використовували проєктори та екрани, показуючи презентації. Але так робило лише 60% викладачів. Це допомагало більш структуровано сприймати матеріал, а викладачам менш відволікатися на сторонні теми. Нам також показували відео, фільми, музику, використовуючи при цьому колонки. Деякі викладачі читали лекції за допомогою мікрофонів. До технологій також можна віднести надсилання завдань на електронні пошти, оприлюднення актуальної інформації на сайті університету.

На магістратурі значно частіше використовуються проєктори та екрани для показування презентацій, наочної подачі матеріалу у вигляді схем, таблиць для кращого засвоєння. Це допомагає краще зосередитись на лекції, якщо щось не зрозуміло, можна завжди повернутись на попередній слайд та обговорити теми, з яких виникли питання. На деяких предметах ми могли дивитись відео та фрагменти фільмів із даної тематики, як реальні приклади, для кращого розуміння. Окрім цього використовувались ігрові методи навчання. Наразі ми маємо можливість використовувати технології дистанційного навчання, що є зручним та дає можливість виконувати завдання у вільний час, але не вистачає пояснень викладачів у незрозумілих моментах, котрі зазвичай показували наочно

Зобов'язати всіх викладачів- лекторів вести пари з використанням проєкторів, та забезпечити ними.

Зобов'язати всіх викладачів, які читають лекцію великому потоку студентів, використовувати маленькі мікрофони та забезпечити ними.

Показувати студентам відео, короткі фільми, включати музику, яку можна знайти за предметом, що викладається. Використовуючи при цьому ноутбук, проєктор, колонки.

Активно використовувати Інтернет, включати відеозв'язок із відомими викладачами з інших університетів чи бізнесменами-практиками під час лекцій.

Організовувати відеоконференції чи відеодebaти між студентами з різних університетів.

Кожній кафедрі розробити мобільний додаток, де б студенти могли знаходити корисну навчальну літературу, вебінари з навчальних тем та інше.

Активніше використовувати соціальні мережі та доповнювати їх свіжою інформацією про розклад занять, сесії, домашніх завдань.

Також було б добре, якби вчителі опанували здатність на випуск відео, як у Ютубі. Часто зустрічаються канали на Ютубі, де за короткий проміжок часу автор відео доносив інформацію чітко, цікаво, інформативно. Існують канали, які спеціалізуються саме на просвітницькій діяльності, і, можливо, викладачам слід перейняти їх методику подачі інформації

У результаті аналітично-пошукової роботи, проведеної магістрантами Придніпровської державної академії будівництва та архітектури впродовж 2019/2020 н. р., було виявлено такі сучасні педагогічні технології навчання, що застосовуються викладачами: особистісно орієнтована (10 % навчальних предметів), диференційована (20 %), проблемного навчання (30 %), ігрові (10 %), інформаційні (70 %), модульно-рейтингова (95 %), дистанційна (100 %). Остання набула максимального поширення в умовах карантину через пандемію коронавірусу, але її застосування потребує значних зусиль із боку усіх суб'єктів педагогічного процесу для набуття нових компетентностей щодо ефективного використання навчальних платформ, додатків тощо.

У цілому магістрантами, які успішно завершили курс педагогіки вищої школи, було надано загальну позитивну оцінку курсу, відзначено доцільність його змісту й ефективність запропонованої авторкою статті практичної педагогічної складової – проведення слухачами курсу міні-лекції для магістрантської аудиторії на одну з тем цієї навчальної дисципліни або за темою магістерської роботи.

Результати підсумково-рефлексивного опитування магістрантів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (наприкінці 2019/2020 н. р.)

<p>1. Які ваші пропозиції щодо покращення курсу педагогіки вищої школи?</p> <p>- Мені здається, що було б цікаво зробити вивчення педагогіки більш прикладним. Щоб кожен студент розумів, як він зможе її використовувати у власному житті. Цікаво було б послухати студентів у ролі викладачів. Та запропонувати їм зробити презентації або проекти, де вони поєднували б знання педагогіки з головною дисципліною власної спеціальності. Загалом, шкода, що половина курсу пройшла дистанційно.</p> <p>- Я вважаю, що курс можна покращити за рахунок живих прикладів педагогічної діяльності, тобто процес та результат того чи іншого випадку.</p> <p>- Під час навчання студента необхідно виявляти його слабкі сторони і допомагати покращити їх. Періодично проводити оцінку знань, наприклад, тестуванням. Стимулювати студентів викладатися на 100% за допомогою автоматів. Необхідно, щоб під час лекції студент засвоював інформацію усіма способами (читання, писання, слухання, навіть промовлення матеріалу, який був нещодавно наданий)</p>
<p>2. Чи задовольняє вас дистанційна форма навчання? Поясніть, чому?</p> <p>- Ні, тому що живе спілкування є безцінним. Лише серед людей, слухаючи лекції, задаючи питання, розповідаючи власні спостереження, людина може відчувати себе людиною. Отримувати знання можна й самим, читаючи книжки та дивлячись різні лекції, але без викладача та живих дискусій цей процес буде менш ефективним.</p> <p>- Цілком задовольняє, оскільки таким чином я можу більше часу посвятити роботі та додатковим джерелам розвитку.</p> <p>- Дистанційна форма навчання задовольняє мене, але частково. Якби я був зараз на перших курсах, то я обрав би фізичний контакт із викладачем та колегами, адже студенту-початківцю потрібен певний час на інтеграцію в нову освітню систему. На сьогодні мене цілком задовольняє саме дистанційна форма навчання, тому що я знаю багато викладачів та особливості їх методів викладання. Я впевнений також у тому, що така система сподобається тим, хто навчається дистанційно 1,5, 4 або всі 6 років</p>
<p>3. Які сучасні технології навчання, на вашу думку, є найефективнішими у вищій школі?</p> <p>- Технологія індивідуалізації, можливо, не під кожного студента, а хоча б під кожную спеціальність. Оптимізація процесу навчання. Проблемність навчання. Для прикладу, створення проблемної ситуації у вигаданому чи реальному підприємстві, і розв'язання її за допомогою методів, обраних студентом.</p> <p>- 3D-симулятори реальних випадків, які стосуються предмета. Вважаю, що на практиці краще всього можна отримати та закріпити знання.</p> <p>- На мою думку, найкращі технології навчання: особистісно орієнтоване навчання та ігровий метод навчання. Ще зі школи я гадаю, що необхідно людині вивчати саме ті предмети, до яких у неї є хист та бажання. Особистісно орієнтований метод насамперед бере до уваги особистість учня і, виходячи з цього, вже формується підхід до навчання. А ігровий метод навчання – це взаємодія студента з викладачем. Тож, якщо поєднати ці два методи, на мою думку, це було б найліпшим варіантом серед усіх</p>

Висновки. З огляду на недостатню, на нашу думку, педагогічну підготовку майбутніх викладачів технічних ЗВО в умовах аспірантури (на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури), вважаємо за необхідне акцентувати увагу на курсі педагогіки вищої школи в умовах магістратури. Так, за наявності чітко спланованих лекційних і практичних занять магістранти не лише опановують теоретичні основи педагогіки вищої школи, але й набувають практичних вмінь щодо організації і проведення лекцій, оволодівають прийомами самоспостереження, самоаналізу, переконуються в

необхідності постійного професійного саморозвитку з метою запобігання появи професійних деформацій. У межах спланованої науково-дослідної роботи магістранти отримують можливість провести педагогічне спостереження і проаналізувати роботу сучасних науково-педагогічних працівників з метою виявлення як позитивних рис їх професійної діяльності, так і недоліків, які можуть призвести до припинення професіогенезу. Завдяки проведеному магістрантами аналізу використання сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі вищого технічного закладу освіти (на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури) було сформульовано рекомендації щодо покращання педагогічного процесу у ЗВО технічного профілю, які можуть бути взяті до уваги науково-педагогічними працівниками.

Отже, належним чином організована психолого-педагогічна підготовка викладача технічного закладу вищої освіти, яка є запорукою його результативної професійної науково-педагогічної діяльності, починається ще з магістратури, – тому важливо використати цей період здобуття освіти найефективнішим чином. Знання психологічних особливостей студентського віку й принципів застосування особистісно орієнтованих педагогічних технологій дає змогу сучасним науково-педагогічним працівникам технічних закладів вищої освіти організувати студентоцентризований освітній процес, стрижнем якого є взаємодоповнювальна і взаємокорисна комунікація суб'єктів педагогічного процесу. У подальшому авторка статті планує дослідити процес психолого-педагогічного становлення майбутнього викладача в освітньому процесі закладу вищої технічної освіти, а також розробити шляхи реалізації концепції «навчання впродовж життя» щодо формування психолого-педагогічних компетентностей сучасного викладача технічного ЗВО.

Використані джерела

- [1] С. Якубовська, Застосування проблемного методу у підготовці майбутніх науково-педагогічних працівників технічного ВНЗ [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_40 Дата звернення: Серпень 28, 2020.
- [2] Т. Девтерова, «Управління мотивацією студентів при вивченні педагогіки вищої школи», Вища освіта України, №3, с. 50-57, 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27049/1/девтерова.pdf> Дата звернення: Серпень 28, 2020.
- [3] І. Р. Михайлюк, Т. О. Ваврик, «Розвиток педагогічної творчості у студентів вищих технічних навчальних закладів», Педагогічний дискурс, Вип.14, с. 319-322, 2013. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_14_66 Дата звернення: Серпень 28, 2020.
- [4] Н. І. Мачинська, Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю, монографія, Львів, Україна: ЛьвДУВС, 2013.
- [5] Державний архів Дніпропетровської області (далі ДАДО). – Ф. 4157 (Дніпропетровський інженерно-будівельний інститут), оп. 1, спр. 30. – Накази і програми Всесоюзного комітету у справах вищої школи при Раднаркомі СРСР про підготовку аспірантів у 1939 р. – 32 арк.
- [6] ДАДО. – Ф. 319 (Дніпропетровський гірничий інститут ім. Артема), оп. 1д, спр. 26. – Матеріали про роботу аспірантури за 1939 р. – 30 арк.
- [7] А. К. Маркова, Психологія професіоналізму, монографія, М. Російська федерація: Знання, 1996.
- [8] Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов, Формування і реалізація концепції підготовки національної гуманітарно-технічної еліти в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна: НТУ ХПІ, 2002.

References

- [1] S. Yakubovska, Application of the problem method in the training of future research and teaching staff of technical universities [online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_40 Accessed on: Aug. 28, 2020. (in Ukrainian)
- [2] T. Devterova, "Management of student motivation in the study of higher school pedagogy", Higher Education of Ukraine, №3, p. 50-57, 2016[online]. Available: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27049/1/двтерова.pdf> Accessed on: Aug. 28, 2020. (in Ukrainian)
- [3] I. Mykhailyuk, T. Vavryk, "Development of pedagogical creativity in students of higher technical educational institutions", Pedagogical discourse, Issue 14, p. 319-322, 2013. [online]. Available: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_14_66 Accessed on: Aug. 28, 2020. (in Ukrainian)
- [4] N. Machynska, Pedagogical education of undergraduates of higher educational institutions of non-pedagogical profile, monograph, Lviv, Ukraine: Lviv Department of Internal Affairs, 2013. (in Ukrainian)
- [5] State Archives of Dnipropetrovsk region. – F. 4157 (Dnepropetrovsk Civil Engineering Institute), op. 1, file no. 30. – Orders and programs of the All-Union Committee for Higher Education under the Soviet People's Commissar of the USSR on the training of graduate students in 1939 – 32 sheets. (in Russian)
- [6] State Archives of Dnipropetrovsk region. – F. 319 (Dnepropetrovsk Mining Institute named after Artem), op. 1d, file no. 26. – Materials on the work of graduate school in 1939 – 30 sheets. (in Russian)
- [7] A. Markova, Psychology of professionalism, monograph, M. Russian Federation: Knowledge, 1996. (in Russian)
- [8] L. Tovazhnyansky, O. Romanovsky, O. Ponomarev, Formation and implementation of the concept of training of the national humanitarian and technical elite at the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine: NTU KhPI, 2002. (in Ukrainian)

Галина Лысенко, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры украинологии, документоведения и информационной деятельности, Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры, г. Днепр, Украина.

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПОДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧЕСЬКОГО ПРОФІЛЯ

Стаття посвящена проблемі педагогічної підготовки професорсько-преподавельських кадрів сучасних установ вищого технічного освіти. В дослідженні акцентовано увагу на необхідності посилення гуманістическої спрямованості і збільшення гуманітарної складової професійної підготовки сучасних магістрів технічного профіля. Доказується недостатня педагогіческа підготовка майбутніх преподавельських кадрів техніеских вузів в умовах аспірантури (на прикладі Приднепровської державної академії будівництва і архітектури) і пропонується удосконалити преподавельський курс педагогіки вищої школи в умовах магістратури. В дослідженні утверджується, що при наявності чітко спланованих лекційних і практиеских занять магістранти оволодають не тільки теоретическими основами педагогіки вищої школи, але і набувають практиескі вміння по організації і проведенню лекцій, оволодають прийомами самонаблюдення, самоаналіза, переконуються в необхідності постійного професійного саморозвитка з метою запобігання появи професійних деформацій.

Ключевые слова: педагогіка вищої школи; педагогіческа підготовка; магістратура; аспірантура; педагогіческа діяльність; професорсько-преподавельські кадри; установа вищого техніеского освіти.

Halyna Lysenko, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies, Documentation and Information Activity, Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, Dnipro, Ukraine.

PEDAGOGY OF HIGHER SCHOOL IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF MASTERS OF TECHNICAL PROFILE

The system of Ukrainian higher technical education, which is traditionally aimed at training a highly qualified specialist, does not pay enough attention to his formation as a person, an individual with widely developed human qualities. The main problem is that the teaching staff of technical universities, which usually grows within their educational institutions, does not undergo proper psychological and pedagogical training, which deprives the next generation of students of innovative pedagogical technologies. The relevance of the study is determined by the need to focus on the humanistic orientation and the humanitarian component of the training of modern masters of technical profile. The purpose of the article is to determine the place and role of the course of higher school pedagogy in the system of professional training of masters of technical direction as potential future teachers of higher school. Conclusions. Due to the insufficient pedagogical training of future teachers of technical institutions of higher education in the conditions of postgraduate studies (on the example of Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture), it is considered necessary to focus on the course of pedagogy of higher school in the conditions of master's degree. With well-planned lectures and practical classes, undergraduates master not only the theoretical foundations of higher education pedagogy, but also acquire practical skills in organizing and conducting lectures, master the techniques of self-observation, self-analysis, convinced of the need for continuous professional development to prevent professional deformities. As part of the planned research work, undergraduates have the opportunity to conduct pedagogical observation and analyze the work of modern research and teaching staff in order to identify both positive features of their professional activities and shortcomings that may lead to the cessation of professional genesis.

Keywords: higher school pedagogy; pedagogical training; magistracy; postgraduate studies; pedagogical activity; teaching staff; institution of higher technical education.